

teristiske Soberhed og forsigtige Afvejen pro et contra stærkere frem end ellers; det er saaledes nærmest modstræbende, at han overhovedet indlader sig paa at udtale sig om Fagforeningernes mulige Betydning for Lønniveauet. Desuagtet rummer netop dette Kapitel særdeles mange interessante og kloge Bemærkninger.

Fremstillingen er holdt i et gennemklart, maaske noget farveløst Sprog. Montgomerys Opfattelse af økonomisk Historie er ikke snæver; navnlig ofrer han megen Plads paa at belyse Lovgivningens Betydning for den økonomiske Udvikling, selv om han som Helhed advarer mod at overvurdere de Rester af gammel Statsregulering, som holdt sig ind i det 19. Aarhundrede. Grænsen til den politiske Historie overskrides dog aldrig; Politikernavne forekommer ikke. Endnu mindre faar man nogen som helst Anelse om Forfatterens eget politiske Standpunkt. Bogens Værdi ligger først og fremmest i dens Rigdom paa Oplysninger; ogsaa Dyrkere af dansk økonomisk Historie vil kunne lære meget og faa meget at tænke over ved at fordybe sig i den. *Henry Bruun.*

Den finske historiker G. A. Donner har i 1930 udsendt sin bog »Kampen om Fresearvet« i en ny udgave under titlen: *Striden om arvet efter köpmannen Jakob Frese 1455—1510*, men nu forsynet med kildehenvisninger og en række dokumenter aftrykt som bilag. Denne uendelige arvestrid, med centrum i Reval, men med udløbere i Åbo, Stockholm, Lübeck, København, Helsingborg og en række nordtyske byer, kaster et skarpt lys over magtfordelingen, de økonomiske forhold og retsmetoderne i Østersø-omraadet i slutningen af middelalderen. Karl Knutsson, Axelssønnerne, Sten Sture, Kong Hans, kejseren, ja selve paven mobiliseres af parterne i tvisten. *F. W. W.*

»Urkundengeschichte ist Bildungsgeschichte« er udgangspunktet i Felix Merkels afhandling: *Das Aufkommen der deutschen Sprache in den städtischen Kanzleien des ausgehenden Mittelalters* (Beiträge zur Kulturgeschichte hsg. v. W. Goetz Bd. 46 (1930)). Ved dette kulturhistoriske synspunkt og ved, at det er dokumenter paa modersmaalet og ikke paa latin, der behandles, betegner hans bog noget nyt indenfor diplomatikken. Undersøgelsen er ikke særlig dybtgaaende, men omfattende, idet forf. paa grundlag af samtlige tyske »Urkundenbücher« og enkelte utrykte byarkiver saa at sige skridt for skridt følger det tyske brevsprogs

kamp og langsomme sejr over latinen. Det er en kulturkamp af større rækkevidde end mange nationalkrige, og den strækker sig over mer end hundrede aar. Værd at lægge mærke til er det, at kampen opstaar i det gamle romerske kulturcentrum i de sydlige Rhinegne (13. aarh.); herfra breder den sig vifteformigt mod nord og øst og sejrer sidst i Hansestæderne (kort før 1400) i de rent germanske kolonisationsomraader. Samtidig lykkes det at ramme en solid pæl igennem den herskende anskuelse, at det særlig var borgerstanden, der havde trang til at erstatte latinen med modersmaalet. Tværtimod. Overalt er det den nye lavadel med ren tysk og verdslig ridderkultur, der bærer det tyske sprog frem; i breve til omegnens landadelige begynder byerne at anvende det tyske sprog, først senere ogsaa mellem borgerne indbyrdes. Om den haardnakkede sprogkamp inden for de højt udviklede bykancellier, der nødigt vilde slippe den latinske tradition, taler de mange bevarede »Stadtbücher« deres tydelige sprog, og sidst af alle gik den praktiske købmand i sine forretningsbøger over til modersmaalet. Selv hanseaternes sejge vedhængen ved latinen skyldes tradition og ikke deres internationale forbindelser, for allerede i begyndelsen af 14. aarh. var plattysk blevet forretnings sproget overalt i Nordeuropa. Med rette fremhæver forfatteren atter og atter, at dokumentet i saa høj grad som muligt retter sig efter modtagerens sprog; men derved forledes han ogsaa til en kedelig fejltagelse. S. 50 overrasker han den danske læser ved at hævde, at fyrst Witzlaw III af Rygen »sogar öfters« skrev breve til Erik Menved paa dansk! Han giver ingen henvisning, men utvivlsomt har han sin viden fra »Pommersches Urkundenbuch«, der ganske rigtigt har adskillige saadanne breve — optrykt efter Huitfeldt uden angivelse af, at det er en dansk gengivelse af en nu tabt original. Iøvrigt indskrænker Merkels kendskab til danske diplomer sig næsten udelukkende til Carlies højst mangelfulde disputats, (sml. H. T. 9. R. V 321 ff.), hvad der er et nyt bevis paa, hvor stor en trang der er til det fuldstændige danske diplomatarium i udlandet som herhjemme.

Aksel E. Christensen.

Middelalderens Kunst er en saa væsentlig Kilde til vor Forstaaelse af Tidens almindelige Kultur, at alle Forsøg paa ogsaa at se den under andre Synsvinkler end den rent kunsthistoriske maa hilses velkommen. Et saadant Forsøg er den af Leipzig Universitetets Institut für Kultur- und Universalgeschichte ved Professor Walter Goetz udgivne Publikationsserie »Die Ent-